

JITKA DAŘÍLKOVÁ

PŘÍSPĚVEK ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ A REGIONÁLNÍ POLITIKY PRO REVITALIZACI A NOVÉ VYUŽITÍ ÚZEMÍ RALSKA

J. Dařílková: *Contribution of Physical Planning and Regional Politics to the Revitalization and New Use of the Ralsko Area.* – Geografie – Sborník ČGS, 103, 3, pp. 200 – 215 (1998). – The introduction of physical planning and regional policy is inevitable in order to successfully revitalize the Ralsko region. Physical planning is perceived as an open system that offers various methods which can help to solve the most pressing local problems. The article also discusses all relevant physical planning documents of the Ralsko region since 1994 including crucial concepts and problems.

1. Úvod

1.1 Vývoj řešeného území od konce druhé světové války

Až do roku 1946 žilo území Ralska převážně civilním životem. Existovalo zde dvacet převážně zemědělských vesnic s městečkem Kuřivody, které bylo přirozeným centrem této oblasti.

Zákonem Československé republiky ze dne 27. 4. 1949 č. 169/1949 Sb. bylo rozhodnuto zřídit zde dnem 1. 7. 1950 vojenský výcvikový prostor Ralsko pro potřeby výcviku vojsk ČSA.

V letech 1946-50 byly obce v území postupně vysídleny a celá oblast byla předána armádě, vojska tu ale trvale umístěna nebyla. Takto vzniklý vojenský prostor přispěl k naprostému zániku asi 20 obcí a zcela se změnil rovněž charakter obcí, které zde přežily (např. vyhlášeného rekreačního letoviska Hradčany apod.). Po roce 1968 zde však armádu československou vystřídala armáda sovětská a ta se zde usadila natrvalo. Kromě toho byla počátkem 70. let zahájena v okolí Stráže pod Ralskem těžba uranu. Civilní využívání severní části prostoru tím bylo významně omezeno.

Obě uvedené skutečnosti přispěly k tomu, že se hranice vojenského prostoru ještě více uzavřely a celé území se výrazněji izolovalo.

Teprve po roce 1991 po odchodu vojsk a postupném ukončení těžby uranu bylo území vojenského prostoru Ralsko opět otevřeno a předáno k 31. 12. 1991 k civilnímu využití. Samostatná obec Ralsko byla vyhlášena 1. 1. 1992, v březnu 1992 zahájilo činnost i obecní zastupitelstvo. Zároveň došlo rovněž ke změnám v administrativním vymezení a uspořádání obce.

Uvolněním VVP Ralsko (o rozloze cca 25 000 ha) byla předána civilnímu sektoru k novému využívání výrazně zdevastovaná krajina s pouhým torzem původního osídlení. K poškození krajiny kromě armády přispěla i rozsáhlá chemická těžba uranu v severní části území.

Vznikla naléhavá potřeba získání (pořízení) územně plánovací dokumentace a nutných podkladů pro urychlené zapojení uvolněného (řešeného) prostoru do urbanistické struktury širšího území (zejména okresů Česká Lípa, Liberec a Mladá Boleslav). Pro kvalitní zpracování takovýchto dokumentací bylo potřebné zhodnocení množství poznatků (vyhodnocení stavu území) na základě detailnějšího poznání, zhodnocení pozitivních a negativních prvků a vyjádření problémů pro koncepci nového využití území.

1.2 Územně plánovací problematika prostoru Ralska

Nezbytnost územního plánování obecně a uvedeného území zvláště spatřujeme především ve dvou aspektech:

1. Územní plánování musí být otevřený systém, využitelný pro spektrum možných i nepředvídaných potřeb, jejich tlak se očekává a patrně se v dohledné době zesílí.
2. Územní plánování by mělo kvalifikovaně nabízet i aktuální, byť rozličné cesty k řešení naléhavých otázek, jejichž platnost je životností hodnot v řešeném území značně determinována.

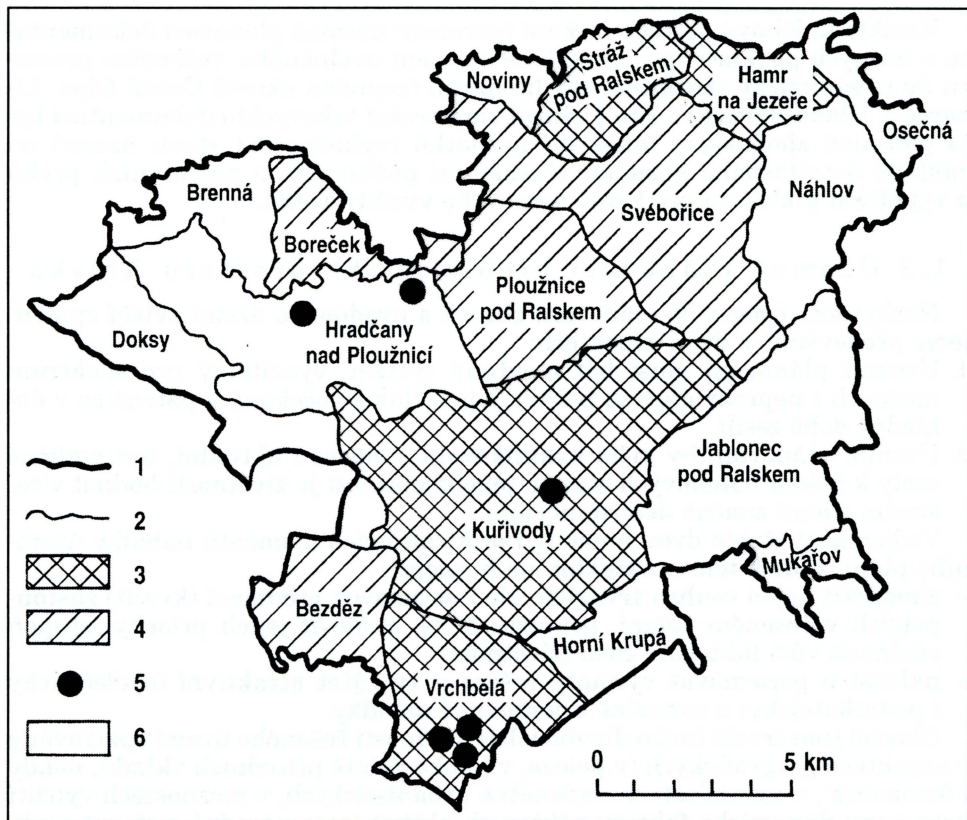
Vzájemnost těchto dvou mnohdy i protichůdných momentů nabídky územního plánu vede k těmto nárokům na koncepci:

- zhodnotit nejen souhrn trvalých, ale i dočasných předností (kvalit) zastoupených v řešeném území, pojmenovat je, stanovit jejich priority, stupeň odolnosti vůči faktorům času (životnost)
- nalézat a porovnávat varianty řešení a vytvářet atraktivní (společensky i podnikatelsky) a aktuálně orientované nabídky.

Obecně jsou trvalé (nebo dlouhodobé) přednosti řešeného území spatřovány v aspektech geografických (v poloze, v široké paletě přírodních vkladů, někdy i fenoménů), v souvislostech regionálně urbanistických, v možnostech využití území pro dynamické faktory některých aktivit (mezinárodní cestovní ruch, sport a rekreace, případně i lázeňství apod.). Naopak krátkodobé, resp. malou životností ohrožené aspekty spočívají v hodnotách domovních fondů a místní technické, případně i dopravní infrastruktury. Je nutno vidět, že trvalé a dlouhodobé přednosti řešeného území s odstupem od doby opuštění prostoru bývalého vojenského újezdu zde většinou kvalitu neztrácejí, patrně ji i získávají. Ustalo poškozování a znečišťování přírodního prostředí vojenskou a dopravní technikou, zastavilo se také stupňované ohrožení vodních zdrojů kontaminací uranovou těžbou, terén je zbavován pozůstatků střeliva a výbušnin a potencionálního nebezpečí pro návrat civilních aktivit k obnově hospodaření na lesních a zemědělských půdách, ochraně přírody i přístupu účastníků turistického ruchu do dlouho zapovězených a i nepoznaných (či zapomenutých), mnohde velice půvabných lokalit.

Naopak krátkodobé, hlavně malou životností charakterizované vklady řešeného území (neobydlené, neudržované, chátrající a také pusté a nedostatečně střežené a nestřežené objekty a areály) byly vydány na pospas proměnlivým ročním dobám, povětrnosti, ale i lidské spodině (zlodějům a vandalům) i kombinaci těchto účinků, která tu každoročně urychluje znehodnocování a zkázu uvedených fondů.

Jestliže některé urbanistické představy mohly počátkem 90. let stavět na využití většiny opuštěných fondů, v polovině 90. let na využití některých fondů po rekonstrukcích, adaptacích a generálních opravách, v současné době bude zřejmě převládajícím problémem provádění demolice zchátralých objektů a ruin.

Obr. 1 – Přehled zpracovaných územně plánovacích podkladů a územně plánovací dokumentace na území bývalého vojenského výcvikového prostoru Ralsko. 1 – hranice bývalého vojenského výcvikového prostoru Ralsko; 2 – hranice katastrálních území; 3 – územní plán; 4 – urbanistická studie sídla; 5 – urbanistická studie zóny; 6 – neřešeno.

Zdá se, že územní plánování v této oblasti je v současné době někdy i těžkopádným nástrojem pro aktuální záchranu zbytkových fondů krátkodobé (omezené) životnosti a že bylo ke spoluúčasti v řešení narůstajícího kolapsu ve využití těchto pomíjivých hodnot přizváno pozdě. Nicméně i ve struktuře těchto zbytků zůstanou zde využitelné a významné vklady v provedených terénních a sadových úpravách a komunikacích. Také s demolicemi je třeba nakládat s potřebnou územně plánovací a stavební rozvahou.

V územním plánování řešeného území je třeba obrátit značnou pozornost k široké a hospodářsky nadějně sféře cestovního ruchu. Cestovní ruch by zde mohl být jednou z aktivit, která by výrazně přispěla k ekonomickému a společenskému oživení celého regionu. Území Ralska je v bezprostředním sousedství tradičních rekreačních a lázeňských středisek (Doksy s Máchovým jezerem, Stráž pod Ralskem – Hamr na Jezeře, Lázně Kundratice). Ve vzdálenosti 30 – 50 km jsou blízké Lužické a Jizerské hory se zimními sportovními středisky, naopak letní rekreační aktivity využívají vodní plochy zvláště Máchova jezera, Horeckého, Hamerského rybníku.

Území je položeno v dostupné blízkosti Prahy a velkých měst na severu Čech i sousedních velkoměst a aglomerací Polska a Německa, jejichž obyva-

telstvo hledá tradičně nové atraktivní turistické a rekreační cíle zejména v blízkém území našeho státu. Výstavbou dopravních cest se již v současné době řešené území pro toto obyvatelstvo výrazně přibližuje. Pohybová kultura se stává již v současné době prvořadou integrální součástí intenzivní péče o zdraví jednotlivců i národů.

V řešeném území je třeba uplatnit význam přírodně a kulturně historicky orientované turistiky (zhodnotit síť současných služeb a rovněž kupř. i možnosti zázemí zálesáckých táborů apod.). Bývalý vojenský výcvikový prostor Ralsko se svými četnými zachovalými přírodními krásami s bohatou faunou a flórou, volnými prostory pro možnou výstavbu moderních turistických, rehabilitačních a sportovních areálů skýtá možnost rozvoje celoročního cestovního ruchu se zaměřením též na pěší turistiku, cykloturistiku i hipoturistiku, sportovní rybolov, jezdecké sporty, případně i na golf a celou řadu dalších tradičních i novodobých aktivit. Územní plánování řešeného celku (a podnikatelské aktivity ve sféře cestovního ruchu a rekreace) by mělo nabízenou příležitost cílevědomě využít.

1.3. Naléhavost pořízení územně plánovacích podkladů a územně plánovací dokumentace v prostoru Ralska

Naprostá absence použitelné územně plánovací dokumentace (dále ÚPD) – na základě stavebního zákona č. 50/1976 Sb. a jeho prováděcí vyhlášky č. 84/1975 Sb. v platném znění – v rozlehlém prostoru Ralska vedla orgány státní správy ke snaze co nejrychleji pořídit ÚPD a územně plánovací podklady (dále ÚPP), aby na jejich základě mohla zahájit ožívování jednotlivých prostorů a sídel.

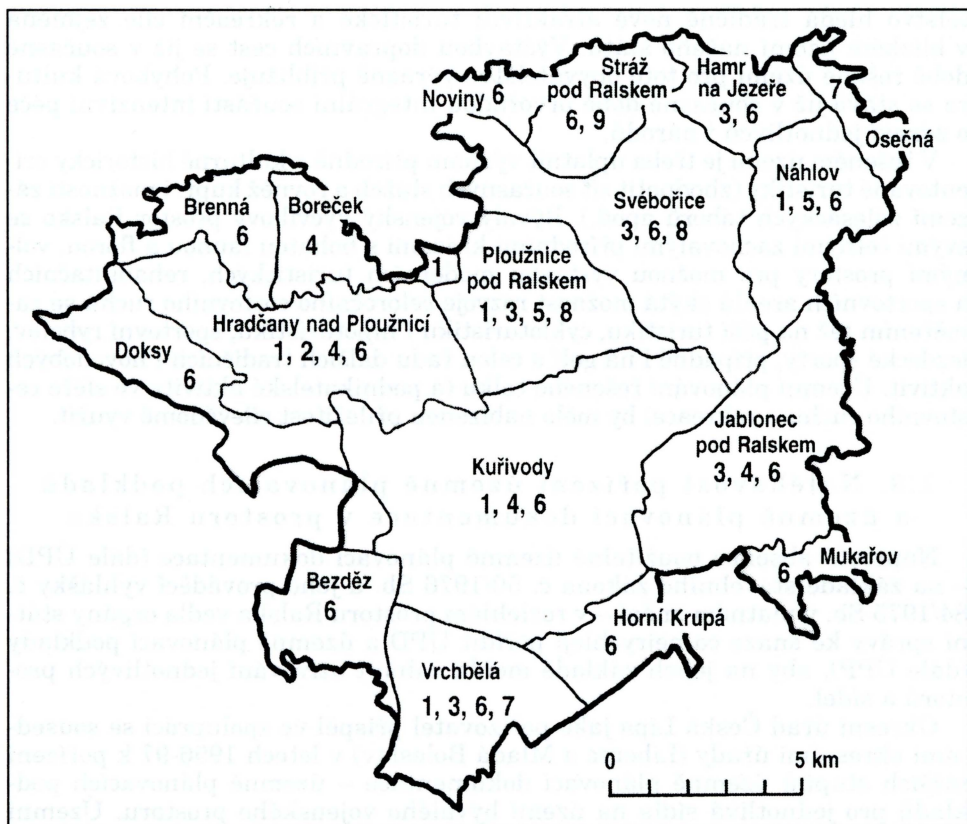
Okresní úřad Česká Lípa jako pořizovatel přispěl ve spolupráci se sousedními okresními úřady (Liberec a Mladá Boleslav) v letech 1996-97 k pořízení nižších stupňů územně plánovací dokumentace – územně plánovacích podkladů pro jednotlivá sídla na území bývalého vojenského prostoru. Územní plány a urbanistické studie se po projednání a schválení stávají důležitým podkladem pro řízení výstavby a pro rozhodování místní samosprávy mj. při regulaci a usměrňování lokalizace jednotlivých investic do území.

2. Územní plán velkého územního celku Ralsko

Předchozí územněplánovací dokumentace – územní plán vojenského výcvikového prostoru Mimoň – byla podřízena vojenskému využití. Pro nově vzniklé společenské podmínky je tedy – s výjimkou cenné rozborové části – nepoužitelná. Územní plán velkého územního celku (dále ÚPN VÚC) Českolipsko z roku 1981 akceptoval existenci vojenského újezdu Ralsko a jeho problematikou se blíže nezabýval.

V roce 1991 byl pořízen ÚPN VÚC Ralsko. Zpracovatelem byl Ateliér Botič (W. Hána). ÚPN VÚC Ralsko byl schválen nařízením vlády ze dne 19. 12. 1994 – tímto nařízením vlády byla vyhlášena jeho závazná část. Součástí bylo zhodnocení vlivů na životní prostředí dle zákona č. 244/1992 Sb. včetně výkresu ekologické vazby rozvojové koncepce. Konečná verze VÚC byla založena na prioritě ekologického využití území.

Úkolem ÚPN VÚC Ralsko bylo prověřit míru poškození řešeného území, stanovit důvody a způsoby obnovy a regenerace a rozvoje území, které lokality jsou a budou blokovány, jaké limity přírodního prostředí a „civilizačních hodnot“ v pozitivním i negativním smyslu tu bude nutno respektovat při tvor-

Obr. 2 – Navrhované funkční využití jednotlivých částí bývalého vojenského výcvikového prostoru Ralsko (převažující funkce). 1 – trvalé bydlení; 2 – občanská vybavenost; 3 – rekreace a sport; 4 – výroba, sklady; 5 – zemědělství; 6 – revitalizace krajiny; 7 – lázeňství; 8 – speciální využití, zvláštní zájmy; 9 – dlouhodobé zájmy, útlum těžby uranu, letiště.

bě nové urbanistické struktury Ralska. Úkolem ÚPN VÚC Ralsko bylo eliminovat negativní projevy a disproporce v území, vymezit způsoby využití pozitivních hodnot a nabízeného potenciálu řešeného území a určit, jaké interakce VÚC zapojit do kontextu širších souvislostí.

Výsledky průzkumů a rozborů (zachycené v problémovém výkrese územního plánu v měřítku 1:25 000) ukázaly na zatížení území činnostmi člověka. Diferencovaně byla vymezena problémová území. V ekologické části ÚPN VÚC byly zdůrazněny priority přírody v konfrontaci s narušením přírodního prostředí.

Koncept ÚPN VÚC Ralsko se zabýval dvěma variantami: ekologickou (tvořenou hlavně na předpokladech ochrany a rozvoje přírodních hodnot s převahou ekologických funkcí) a rozvojovou (s vyváženou koncepcí polyfunkční).

Návrh Územního plánu VÚC Ralsko posléze rozpracoval variantu ekologickou a zaměřil se na rehabilitaci rozhodujících soustav a systémů přírodního prostředí jako základu nově vytvářené kostry určité únosnosti pro systémy antropogenní.

Návrh Územního plánu VÚC Ralsko stanovil předpoklady souběhu procesů rehabilitace přírodního prostředí a regulované (omezené) „urbanizace“,

kteřá se zde nesmí obrátit v novou nadměrnou zátěž území. Pozornost Návrhu ÚPN VÚC byla věnována tzv. „zónám aktivit“ a nabídce podnikatelské sféry motivované pomocí území v získávání nových pracovních příležitostí při využití přirozeného potenciálu řešeného území.

Urbanistická koncepce Návrhu ÚPN VÚC Ralsko podřizuje fenoménu ochrany přírody také obnovu a rozvoj struktur a systémů osídlení.

Při funkčním využití a organizaci území je nutno vycházet ze základního funkčního zónování jako jednoho z prostředků k ochraně přírody. Zóny ekonomických činností, tj. uranové těžby a rozvoje hospodářských aktivit, zóny rekreačních a rehabilitačních aktivit a zóny zemědělské a lesní výroby, je nutno regulovat jejich náplněmi a intenzitami s mimořádným ohledem na prioritní požadavky kvality přírodního prostředí.

Pro rozvoj ekonomických činností byly rámcově vymezeny plochy v intravilánech sídel. Rozvoj osídlení by měl být minimalizován s výjimkou Kuřívod.

Úkolem návrhu ÚPN VÚC Ralsko bylo zaměřit se na vypracování limitů využití území bývalého VVP Ralsko, stanovit zásady rozvoje technické infrastruktury, podmínek a zásad v postupu odstraňování negativních vlivů na životní prostředí, vypracování regulativů funkčního a prostorového uspořádání území, návrhu využití zdrojů a rezerv maximálně efektivního urbanistického rozvoje území. Vedle své základní funkce územněplánovací se ÚPN VÚC Ralsko měl rovněž stát jedním z výchozích podkladů pro přípravu a zpracování privatizačních projektů.

V zájmu zachování nezbytných funkcí v řešeném území, v situaci závažných rizik a výrazné ekologické zátěže zvýraznil ÚPN VÚC také nutnost provádět dále očistu a dekontaminaci území jako prvořadý úkol řešící odpovídající standardy pro civilní využití prostředí.

Za žádoucí se v Návrhu ÚPN VÚC Ralsko považuje zejména rozvoj těchto hospodářských sfér a aktivit: rozvoj podnikatelské sféry v zónách aktivit, rozvoj lesního hospodářství a navazující dřevozpracující výroby, rozvoj funkcí spojených s péčí o zdraví, rozvoj cestovního ruchu a rekreace, rozvoj zemědělství.

K základním východiskům rozvoje území zdůraznil Návrh ÚPN VÚC potřebu urychleného vytvoření podmínek pro nastartování procesu privatizace. Ze závěru ÚP VÚC Ralsko vyplynuly požadavky promítnout zásady řešení ÚP VÚC Ralsko a jím uvedené limity a regulativy do územněplánovací přípravy na úrovni sídel a privatizačních celků.

3. Studie regionální povahy

3.1 Strategickorozvojová studie Ralska

V roce 1996 připravila pražská fakulta architektury ČVUT spolu s odborem regionalistiky a veřejné správy Vysoké školy ekonomické „Strategickorozvojovou studii Ralska“. Zpracovali ji studenti, kteří se až dosud přímo nezabývali územním plánováním mimo rámec standardní náplně výuky příslušných oborů.

V této studijní práci předložili několik modelových variant, několik variant možného rozvoje oblasti Ralska: variantu „NATO“, znamenající návrat území k vojenskému využití (variantu jednoho investora); variantu „přirozeného vývoje“; variantu nazvanou „alternativa“; variantu nazvanou „podle přání úřadů“; variantu nazvanou „pasivní“.

Varianta „přirozeného vývoje“ vyšla z poznatku: obec Ralsko – jako uměle vytvořený útvar – lze přirozeným vývojem rozdělit na několik menších území. Tato jednotlivá menší území by však byla napojena na okolí vně Ralska a poskytl by mu nové plochy pro rozšíření aktivit.

Varianta „alternativa“ nabízela dosud zcela neobydlený prostor dobrovolným skupinám obyvatel s alternativními způsoby života, které lze jinak těžko aplikovat v současné majoritní společnosti. Varianta odráží přístup současné mladé generace ke konfliktu okrajových, nebo i nekonvenčních sociálních skupin ve společnosti a hledání řešení. Šlo o variantu „mnoha drobných investorů“, kteří ponесou břímě problémů a zřejmě i nákladů s řešením spojených.

Varianta „podle přání úřadů“ odrážela pocity studentů, které vznikly po oficiálních konzultacích na úřadech okresních, obecních. Tato varianta počítá s myšlenkou plánovitého rozvoje a obnovy funkce sídel v souladu s územním plánem regionu, obnovením stávajících obrovských kapacit inženýrských sítí, s nákladnými rekonstrukcemi panelových obytných domů, s představou stimulace ekonomického rozvoje k vytvoření atraktivní nabídky pro příliv pracovních sil a obyvatel do oblasti. Počítala s vynaložením investic na rekultivaci přírodního prostředí spolu s vytvořením vhodných podmínek pro rekreaci, podmínek pro chov ohrožených zvířat apod.

Varianta „pasivní“ byla zkoumána „navíc“. Spočívala ve volném působení vnějších faktorů bez záměrného rozhodování a ovlivňování samovolné koncepce řešeného území ze strany státu.

V závěru studie je konstatováno, že jde o velmi složité území, které proto vyžaduje obezřetný přístup při řešení zásadních problémů. Předložené varianty naznačily rozlišnost směrů možného vývoje území, přičemž zohledňovaly zájmy místní, politické i ekologické. Je možné, že realita vývoje bude též syntézou uvedených variant. Dá se též předpokládat, že některá navržená řešení mají velmi reálnou šanci na uskutečnění, zvláště ve využití jižní části území k celoročním provozům a v zachování části území jako přírodní rezervace. Závěr studie konstatuje, že změny v území se budou prosazovat jen zvolna a budou vyžadovat velmi citlivý přístup. Řešené území není připraveno na zásadní razantní změny ve fungování. S tímto závěrem se však někteří experti plně neztotožňují.

3.2 Možnosti využití oblasti Ralska pro potřeby cestovního ruchu

Z mapování předpokladů území Ralska pro cestovní ruch, rovněž naznačením možných směrů k vytvoření vhodných předpokladů rozvoje cestovního ruchu v uvedené oblasti se v roce 1997 zabývala studie „Možnosti využití oblasti Ralska pro potřeby cestovního ruchu“ zpracovaná mag Consulting s. r. o. Praha v únoru 1997.

V této studii je oblast Ralska charakterizována také z hlediska pohledů možné zaměstnanosti v oblasti cestovního ruchu jako zcela nepřipravená vzhledem k tomu, že je z hlediska osídlení na jednom z posledních míst v ČR. Studie spatřuje problémovost Ralska ve „vyliďnění“ území a i v jeho současném částečném znehodnocení vojenskými aktivitami (kontaminace půd a vod, nedostačná úroveň infrastruktury). Tato negativa stále snižují aktuální atraktivnost území pro potenciální investory.

Naopak z hlediska trvalých, dlouhodobých hodnot krajiny bude toto území velice vhodné zejména k uplatnění sportovněrekreačních aktivit, a to zvláště

pro pěší turistiku, cykloturistiku, agroturistiku a jezdecké sporty, rybolov a myslivost, pro rekreaci u vody, a také pro řadu sportovních aktivit, jako golf, tenis, atletiku apod.

Významným aspektem možného rozvoje může být rovněž zdravotní rehabilitace – lázeňství. V podstatě půjde o velmi rozmanité formy ekoturistiky, resp. venkovské pěší turistiky korespondující s potřebou rozvoje ochrany přírody v tomto území.

Studie spatřuje význam cestovního ruchu v této oblasti i jako součinitele postupné integrace tohoto území do okolních oblastí cestovního ruchu, a to i z pohledu ekonomické funkce. Z uvedených hledisek se jeví jako přirozené a reálné zejména zahrnutí části přirozeně spádového území Ralska ve vztahu k již vcelku fungujícím střediskům cestovního ruchu jako jsou Doksy a okolí, Stráž pod Ralskem – Hamr na Jezeře, Bělá pod Bezdězem i Lázně Kundratice. V těchto střediscích jsou již vybudovány základy infrastruktury cestovního ruchu. Střediska mohou být i vhodnými východisky nejen turisticky značených cest a cyklostezek na území Ralska, ale mohou také poskytnout první služby postupnému rozvoji cestovního ruchu v dané oblasti. Mohou se stát prvotní oporou účastníkům cestovního ruchu a později i přirozenou konkurencí stoupajícímu zájmu o poskytnutí služeb cestovního ruchu v dalších střediscích (sídlech) v řešeném území Ralska.

Není však reálné zabezpečit rozvoj tohoto území bez finanční podpory státu. Nezbytné státní dotace by bylo zapotřebí směřovat zejména k vytváření základní infrastruktury. Vybudování dostatečného zázemí pro aktivity cestovního ruchu budou dále závislé na zájmu tuzemských i zahraničních investorů o řešené území. To může být totiž atraktivní i pro mezinárodní cestovní ruch.

4. Územní plány sídelních útvarů a urbanistické studie sídel

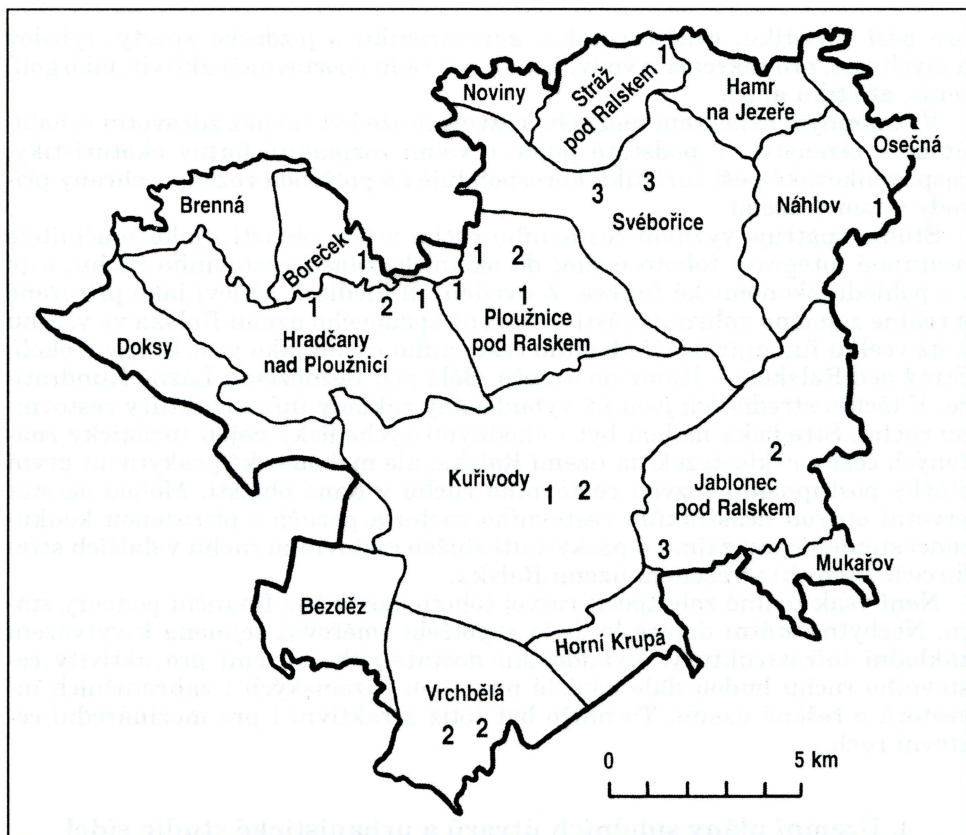
Před rokem 1996 byly zpracovány tyto územní plány: územní plán sídelního útvaru (dále ÚPNSÚ) Osečná a Lázně Kundratice, ÚPNSÚ Doksy. V letech 1996-98 jsou zpracovávány následující ÚPD a ÚPP: ÚPNSÚ Bělá pod Bezdězem, ÚPNSÚ Stráž pod Ralskem a Hamr na Jezeře, ÚPNSÚ Kuřivody, Urbanistická studie Jablonec (Jabloneček), Urbanistická studie Hradčany nad Ploučnicí, Urbanistická studie Boreček, Urbanistická studie Ploužnice, Urbanistická studie Hvězdov I – II, Urbanistická studie Svěbořice I – II, Urbanistická studie Náhlov, Urbanistická studie obce Bezděz.

4.1 ÚPNSÚ Stráž pod Ralskem a Hamr na Jezeře

Návrh ÚPNSÚ vychází z útlumu a postupné likvidace těžby uranového průmyslu, který zde v minulých třech desetiletích měl dominantní poslání, silně potlačil původní rekreační funkce a který též velmi negativně ovlivnil další návazné funkce osídlení a neobyčejně narušil – společně s činností armád v sousedním území – někdejší rovnováhu přírodního a životního prostředí.

V ÚPNSÚ zachovává návrh funkčního využití ploch v prostoru Stráže pod Ralskem hlavní obytné a výrobní funkce sídla s nezbytnými redukcemi (rekultivacemi) ploch po předchozí těžbě. Zaměřuje se na obnovu a rozvoj funkcí rekreačních, což se odráží v charakteru osídlení, a také na vytvoření vhodných podmínek pro rehabilitaci přírodního a odpovídajícího životního prostředí.

Obr. 3 – Urbanizovaná území. 1 – zachovalá sídla, modernizace fondů; 2 – výrazná obnova původního sídla; 3 – neobnovení sídla, jiné záměry.

Koncepce ÚPNSÚ u sídelního útvaru Hamr na Jezeře předpokládá obnovu v návaznosti na původní stav, zejména maximální ochranu vysoké zeleně včetně doplnění zeleně a přehodnocení funkčního využití objektů s cílem jejich navrácení k rekreačnímu využití a charakteru sídla.

Do ÚPNSÚ Stráže pod Ralskem a Hamru na Jezeře byly promítnuty závěry ÚPNVÚC Ralsko, neboť správní území zde zasahuje do bývalého vojenského výcvikového prostoru Ralsko prostorem těžby uranu. Základní součástí prostorového a funkčního uspořádání území je rehabilitace krajiny a přírodního prostředí v souvislosti systémů ekologické stability a návrhem zeleného systému. ÚPNSÚ proto obsahuje též regeneraci stávajících přírodních systémů a přírodního prostředí, dále rekultivaci ploch narušených armádou a těžbou uranu a návrhy opatření ke snižování ekologické zátěže řešeného území.

Současně zpracovávaný návrh plánu rekultivace a koncepce dalšího rozvoje území po chemické těžbě uranu na Českolipsku (severní část území vojenského výcvikového prostoru) předkládá způsob rozvoje území během likvidace těžby uranu a po jejím ukončení. Vychází z ÚPNVÚC Ralsko a ÚPNSÚ Stráže pod Ralskem – Hamr na Jezeře.

Koncepce akceptuje, že předpokladem návratu života do tohoto území je kromě adekvátních revitalizačních opatření v neurbanizovaném prostředí

(směřujícím k podpoře přírodních procesů) dále nutné vytvoření podmínek pro aktivní rozvoj současných sídelních center, transformace komunikační infrastruktury spolu s rozvojem rozptýlených sídelních enkláv, a to i v celém širším území mezi Stráží pod Ralskem, Mimoní, Osečnou a Kuřivodami. Dále je nutná podpora ekologicky přijatelných a zároveň ekonomicky a sociálně atraktivních výrobních činností ve stávajících průmyslových areálech a zvýšení, resp. navrácení kulturní, rekreační a sportovní přitažlivosti tohoto území.

Cílovou dominantní funkcí krajiny po ukončení chemické těžby se stanou také „měkké“ formy rekreace zahrnující pěší turistiku, cykloturistiku, vodní sporty, jízdu na koních, agroturistiku.

4.2 Urbanistická studie Jablonec (Jabloneček)

Někdejší venkovské sídlo je dnes zcela opuštěné (tj. bez trvale bydlících obyvatel). Na návrší plošině jižně od sídla je položen mohutný areál (bývalý sklad raket s množstvím velkoprostorových garáží). Většina dříve využívaných (starších) vojenských objektů, kromě bývalých skladů raket, je zde ve velmi špatném stavu, vhodném k demolici. Okolí sídla má velmi vysokou zátěž znečištěním i od nevybuchlé munice z nedalekého bombardromu a trhací jámy.

Urbanistická studie navrhuje využití řešeného území zejména pro vědecké a rekreační účely i s možností přechodného ubytování. Areál „Na Chlumu“ je možno zčásti využít pro podnikatelské aktivity (sklady, výroba). Využití je podmíněno zejména vybudováním nové přístupové komunikace k areálu, nových inženýrských sítí.

Rozvoj je založen na komplexní analýze území, stanoví limity využitelnosti bývalé sídelní lokality v kontextu širšího území. Zároveň byly stanoveny podmínky pro další využití bývalého skladu raket hlavně s ohledem na dopravní obsluhu areálu. Okresní úřad má tedy prostřednictvím zpracované urbanistické studie Jabloneček vytvořen ucelený obraz o možném způsobu využití tohoto – z hlediska množství problémů složitého – území.

V Jablonečku je v úvahách o výhledovém využití upřednostněn význam krajiny. Hodnota prostoru Židlovické střelnice spočívá ve vzácné skladbě botanického pokryvu – nejvyšší ekonomické hodnotě v řešeném území, využitelné pro rozvojový program. Z tohoto důvodu se nedoporučuje prostor Židlovické střelnice zalesňovat.

4.3 Urbanistická studie sídel Boreček, Plouznice pod Ralskem, Náhlov

Stávající sídla Boreček, Plouznice a Náhlov, ležící ve zcela okrajové poloze bývalého vojenského výcvikového prostoru Ralsko, jsou malými sídly s velikostí do 200 obyvatel. Uvedená sídla „přežila“ ve vojenském výcvikovém prostoru Ralsko. Zpracovaný urbanistický návrh je zachovává, více je zapojuje do života.

Boreček, ležící při silnici II/270 Mimoň – Doksy, je rozdělen na dvě části (obytnou při silnici a výrobní při obslužné komunikaci v blízkosti letiště Hradčany). Ve výrobní části Borečku je SAP – veterinární a asanační závod, stabilně provozovaný s nadregioální působností. Areál závodu, kde se zpracovávají na další suroviny především uhynulá zvířata, ryby, má vyhlášené pásmo hygienické ochrany (PHO). Všechny objekty (včetně obytných) položené

v PHO budou postupně vymístěny. Ve studii je navrženo závod SAP zachovat, včetně dalších nečistých druhů výroby (areál ELO). Další rozvoj závodu je omezen ochranou zemědělského půdního fondu.

Ploužnice pod Ralskem leží přímo při silnici II/268 Mimoň – Mnichovo Hradště. Sídlo je tvarováno ve dvou částech spojených však navzájem roztroušenou strukturou zastavění po obou stranách Ploužnického potoka. Předpokládá se zachování stávající dopravní kostry i struktury zástavby sídla s využitím všech objektů. Volné plochy podél komunikace směr Hradčany – Hvězdov II, vhodné pro výstavbu rodinných domů, je možno pro tyto funkce využít. Volné plochy při silnici II/268 se doporučuje využít pro zařízení občanské vybavenosti.

Náhlov, zemědělské sídlo, u něhož i do budoucna zůstane zachován převážně zemědělský charakter. Dojde k obnovení zemědělských činností na katastrálním území i ve vlastním rozlehlém areálu v Náhlově. Na rozvoj zemědělské výroby se bude vázat i stabilizace stávajícího obyvatelstva i částečné dosídlení. Stabilizaci obyvatel bude nutno podporovat obnovou základní občanské a technické vybavenosti, bude třeba umožnit vznik dalších podnikatelských aktivit nabízejících pracovní příležitosti. Podporu by měla dostat i rekreace, a to jak individuální (využití opuštěných rodinných domků na chalupy), tak hromadná (přestavba bývalé školy na turistickou ubytovnu) ve vazbě na širší území (cykloturistika, pěší turistika).

4.4 Urbanistické studie sídel Hvězdov I.-II. a sídla Svěbořice

4.4.1 Hvězdov

Ve výcvikovém prostoru byl zde vybudován rozsáhlý kasárenský komplex, pěchotní střelnice a cvičiště chemického vojska. Území bylo rozčleněno na 3 části: Hvězdov I, položený na sever od soustavy Hvězdovských rybníků, Hvězdov II, položený jižně od této velmi půvabné rybníční soustavy, a Hvězdov III, položený ve směru jihovýchodním.

Lokality Hvězdov I – II a blízké Svěbořice leží v trvale přitažlivém přírodním prostředí se soustavou rybníků. Studie zde předložily návrh umístění nízkopodlažní bytové výstavby s řadou rekreačních zařízení a zázemím pro návštěvníky vybraných sportů: golf, tenis, cyklocentrum, jezdeckví, rybaření. Zázemí Svěbořic využívá studie jako refugium ohrožených živočichů. Z civilizačních prvků využívá urbanistická studie základní komunikační kosteru řešeného území, dochované využitelné rodinné domky a areál školy. Předpokládá se likvidace veškerých stávajících, většinou montovaných dřevěných objektů (Tesko), z nichž celá řada je již v dále nepoužitelném stavebním stavu.

V lokalitě Hvězdov I lze vhodně využít k výstavbě rodinných domů a zařízení pro rekreaci zejména plochy, které se v řešené části uvolňují na místě někdejších vojenských autoparků, položených severně od místní komunikace.

V Hvězdově II je navržena výstavba rekreačních areálů na plochách uvolněných na místě někdejších vojenských ubytoven. Sportovní aktivity využijí mj. stávající hřiště pro kopanou. Severně od areálu MO ČR leží bývalý vojenský ubytovací komplex, který je urbanistickou studií navržen k využití nejen pro rekreační účely, ale případně i pro skladové hospodářství nebo i ekologicky vhodnou průmyslovou výrobu. Objekty v lokalitě bývalé pěchotní střelnice navrhuje urbanistická studie zlikvidovat, plochu asanovat a navrátit přírodě blízkým způsobům využití bez jakékoliv výstavby.

V lokalitě Hvězdov III jsou objekty a plochy nadále vojensky využity (speciální sklady pro chemické vojsko).

4.4.2 Svěbořice

Dopravně je lokalita napojena západním směrem na Mimoň, urbanistickou osou území je hlavní obslužná komunikace Stohánek – Hvězdov – Plouznice ve směru západ – východ.

Ve Svěbořicích, sídle, které bylo zcela zničeno, je využití území omezeno zařízeními pro těžbu uranu, zvl. monitorovacími vrty a hydrobariériami. V lokalitě Svěbořice I – Nový Dvůr byl vybudován dnes již nevyužitelný kasárenský celek s autoparkem a skladovacími prostory. Ve Svěbořicích II byl areál střelnice bojových vozidel. Z areálu se dochovala torza zařízení střelnice (pozorovatelný, garáže, pohotovostní ubytovny). V území dosáhla devastace již takového rozsahu, že studie navrhla většinu stávajících objektů zdemolovat a plochy celkově asanovat.

O obě části Svěbořic projevila zájem ZOO Liberec námětem na vybudování chovné stanice celosvětově zvláště ohrožených druhů zvířat. V současné době posuzuje tento návrh organizace NATO – CCMS. Stanice je lokalizována do prostoru bývalé vojenské střelnice (Svěbořice II) v rozsahu cca 200 ha včetně prostoru pro výběhy zvířat a příslušného technického a obslužného zázemí. Jen podmíněčně jsou zde využitelné opuštěné objekty garáží a pozorovatelny. Pro ubytování personálu, laboratoře, speciální školící zařízení a pro ubytování badatelů a odborné veřejnosti počítá shora uvedený námět s využitím lokality v Novém Dvoře. Stavební stav bytových domů je nyní již špatný, původní představy o jejich využití pro bydlení nelze akceptovat.

V řešeném území bude nutno dále asanovat areály ležící na jih od komunikace Stohánek – Mimoň. Některé z těchto ploch je možno využít pro výstavbu rekreačně ubytovacích zařízení se sportovním vybavením (např. tenisové kurty).

Pro rozvoj veškerých aktivit v uvedeném území bude však nutno vybudovat zcela novou technickou infrastrukturu a provést i rekonstrukci příslušných komunikací.

4.5 ÚPNSÚ Kuřivody

Kuřivody – sídlo v bývalém vojenském výcvikovém prostoru Ralsko, kde se předpokládá nejvýraznější rozvoj. Kuřivody jsou dopravně výhodně položeny na křižovatce silnice II. třídy (Mnichovo Hrdiště – Mimoň – Nový Bor) se silnicí Bělá pod Bezdězem – Osečná, jejíž dopravní význam bude výhledově podstatně stoupat. Kuřivody byly již před vznikem vojenského výcvikového prostoru nejvýznamnějším sídlem ležícím uvnitř Ralska. Další rozvoj Kuřivod umožňují značné rezervy v intravilánu sídla a v některých stavebně dobře využitelných areálech průmyslu i v poloopuštěném obytném souboru panelových bytových domů. V sídle našly nový domov rodiny přesídlené z oblastí postižené důsledky katastrofy atomové elektrárny v Černo-byli, Volynští Češi.

Pro sídlo bude relevantní funkce obytná s potřebnou občanskou vybaveností a službami, dále výrobní a podnikatelská činnost (může zde využít zejména opuštěné a málo využitě a také již vybudované areály) a řada služeb pro ubytování, vybavenost cestovního ruchu a některé další (rekreační, lesnické, zemědělské) aktivity.

Rozvoj obytného území se podle vypracovaných studií centrální zóny a ÚPNSÚ uskuteční jižně od průtahu stávající silnice II/268 v prostoru mezi obnoveným areálem školy, kostelíčku a radnice na straně východní a goticko-renesanční valdštejnskou tvrzí, která bude obnovena jako zajímavá historická dominanta sídla, na straně západní.

4.6 Urbanistická studie sídla Hradčany nad Ploučnicí – stávající obytná zóna

Hradčany, které též „přežily“ ve vojenském výcvikovém prostoru Ralsko, leží na silnici II. třídy Mimoň – Doksy v těsném sousedství nejzachovalejší přírodní části bývalého vojenského výcvikového prostoru – Hradčanských stěn, soustavy Hradčanských rybníků a meandrů Ploučnice. Oblast je součástí připravované Národní přírodní rezervace Dokeské pískovce. Jsou situovány v bezprostředním kontaktu s drahami bývalého vojenského letiště.

Urbanistická studie zachovává funkci trvalého bydlení s mírným rozvojem a rekreace s využitím rybníka v obci pro koupání, restaurace apod. Hradčany by se mohly stát východiskem pro pěší a turistické trasy. Vybudováním systému cyklostezek a pěších tras by tak došlo k propojení Doks – Hradčan – Ploučnice – Svěbořic a prostoru Stráž pod Ralskem – Hamr na Jezeře. Způsob využití letiště určí míru rozvojovosti sídla.

4.7 Urbanistická studie obytné zóny Hradčany – letiště

Prostor letiště byl pracovně rozvržen na 3 zóny: zóna servisních funkcí letiště (severovýchod, severozápad, jih), vlastní plocha dráhy letiště, zóna obytných a občanských staveb.

Zóny obytných, občanských a produkčních staveb navazujících na letiště mají potenciálně 965 bytů v bytových domech, množství objektů, ploch dříve využívaných pro zvláštní účely (více i méně využitelných pro zařízení vybavenosti a podnikatelských aktivit). Jsou však položeny na plochách značně ekologicky zdevastovaných. Míra využití všech zařízení bude do značné míry ovlivněna zájmem investorů závislým na atraktivitě zprovoznění letiště při zvážení míry ekonomické únosnosti a výhodnosti rekonstrukcí objektů (případně areálů) a ekologické přípustnosti znovuvyužití náročně sanovaných ploch. Zóna obytných a občanských staveb patří k nejatraktivnějším územím bývalého vojenského výcvikového prostoru. Leží v prostoru mezi silnicí II/268, Ploužnickým potokem a vlečkovým systémem Hradčany.

Návrh urbanistické studie zóny zde vychází z následujících předpokladů:

1. Zóna vytvoří plnohodnotný autonomní obytný celek s vyšším podílem vybavenosti a výroby s vazbou na budoucí provoz letiště.

2. Osídlení zóny proběhne prostřednictvím aktivních programů k získání nového obyvatelstva do obce Ralsko ve spojení s reálným zájmem o obydlí rekonstruovaných objektů.

3. Vysoký podíl vybavenosti a výroby bude chápán na základě územní ochrany atraktivního sousedního letiště pro regionální provoz, což bylo stanoveno vládou ČR, a rovněž v souvislosti s reálným zájmem podnikatelských subjektů o využití stávajících objektů a ploch v zóně.

4. Rozsah a využití funkčních ploch zóny bude navržen v souladu s „civilním“ charakterem původních vojenských funkcí (vybavenost, bydlení, výroba). Již zastavěné plochy budou navrženy k využití s ohledem na nutné vložené investice do jejich asanace, nové plochy však nebudou zabírány.

5. Pro dopravní obsluhu zóny bude maximálně využita stávající komunikační kostra. Využitelná zařízení technické infrastruktury vytvoří článek kostry systému zásobování potřebnými médii.

6. Veškeré dřevěné montované objekty Tesko a panelové domy ruského typu (Kijev) budou asanovány, případně stavebně upraveny. Stupeň stavebních zásahů do ostatních objektů bude navrhován dle již potvrzených záměrů, resp. podle potřeb urbanistické koncepce.

7. Prostorová struktura zóny vyjde z požadavku vytváření zcela plnohodnotného obytného prostředí a kvalitního zázemí letiště, obytné formy budou maximálně kontaktovány s dochovanou kvalitní zelení, podnikatelské provozy nebudou negativně narušovat obytné území.

8. Veškeré činnosti umísťované do zóny (mj. včetně technického zabezpečení) nesmí zhoršit kvalitu náročně obnoveného životního prostředí.

9. Do řešeného území zasahuje potenciální hluková izofona „regionálního“ letiště 75 dBA, navrhované funkční využití objektů ji musí respektovat.

5. Urbanistická studie zón

5.1 Urbanistické studie obytných zón Vrchbělá

V lokalitě Vrchbělá, která leží položena již za hranicí okresu Česká Lípa (v okrese Mladá Boleslav, při Bělé pod Bezdězem), jsou ÚPNSÚ vymezeny tři menší lokality pro výstavbu rodinných domů (z toho 1 pro nadstandardní bydlení) v půvabném přírodním prostředí horního toku Bělé se soustavou rybníků. Pořizovatelem dvou již zpracovaných urbanistických a architektonických studií na využití slunečných strání na pravém břehu Bělé je Městský úřad v Bělé pod Bezdězem, studie zpracovala roku 1996 firma SAUL s. r. o. Liberec. Studie využívají vhodnou polohu lokalit s přírodním koupalištěm v údolí říčky Bělé i stávajících pracovních příležitostí a služeb v Bělé pod Bezdězem a nabízejí velmi atraktivní stavební druhy pro bydlení i možnost částečného využití staršího domovního fondu obnovou a modernizací pro potřeby nájemného i rodinného bydlení.

Lokality jsou položeny do přírodního rámce borového lesa na zvlněném terénu a jejich předností je mj. možnost využití místních zdrojů neobyčejně kvalitní pitné vody. Atraktivními vklady místa jsou nádherné lesní kulisy, vzrostlá hodnotná rozptýlená zeleň v bezprostředním kontaktu s plochami pro bydlení a klidné, mohutné a bezprostřední zázemí lesních masivů. Pořizovatelé studií věří, že se bydlení stane velmi přitažlivou nabídkou pro obyvatelstvo Mladé Boleslavi (s mimořádně lukrativními pracovními příležitostmi a na druhé straně s nedostatkem přitažlivých lokalit k bydlení v rodinných domech ve městě už téměř přeplněném panelovými bytovými domy a značným dopravním ruchem). Navržené lokality pro bydlení ve Vrchbělé by mohly rovněž využít budoucích místních pracovních příležitostí ve službách v sousední lokalitě – navržené zóně pro cestovní ruch, sporty a lázeňství.

5.2 Urbanistická studie zóny rekreační, sportovní a zdravotnické Vrchbělá

Lokalita pro rekreaci a cestovní ruch, lázeňství (rehabilitaci) a sportovní aktivity je velice vhodně položena na severním okraji města Bělé pod Bezdězem (na katastru Vrchbělá) v mírně zvlněném terénu mezi převážně borovými porosty lesního charakteru. Zóna je oddělena od lokalit pro bydlení

stávající cezurou borového lesa a má přímé dopravní napojení na odvrácené straně (jihozápadní) od státní silnice na úseku mezi Bělou pod Bezdězem a Doksy. Studie této zóny počítá s využitím perspektivního zájmu podnikatelů ve službách domácího i mezinárodního cestovního ruchu k vybudování kapacitních ubytovacích zařízení (kempů, karavaningů a motelů) v lokalitě této zóny, což by odlehčilo již neúnosně přeplněnou oblast Máchova jezera. Lokalita Vrchbělá nabízí místní rozvojové možnosti rekreačního sportování v dosud nedotčené krajině severně od Bělé pod Bezdězem. Studie nabízí založení sportovního střediska na části plochy bývalé tankové střelnice se zaměřením na jezdecké sporty a agroturistiku, na tenis, na atletiku a různé míčové hry, nabízí i možnosti využití krajiny pro cykloturistiku a pro aktivity pěší pohybové kultury i v souvislosti s navrženým lázeňským využitím zóny.

Využití části bývalého vojenského prostoru i pro zdravotnictví bylo zdůvodněným požadavkem pořizovatele na základě návrhu ÚPNSÚ města Bělé pod Bezdězem. Motivací bylo klidové prostředí lokality uprostřed lesů na suchých a teplých písčitých půdách s převážně borovými porosty (fytoncidní účinky pryskyřic), kvalitní pitná voda z místních zdrojů (vhodná i pro kojence) a rovněž vhodná spolupráce při efektivním (synergickém) využívání potřebných sportovních zařízení se sférou cestovního ruchu, která tradičně doprovází víceméně vždy lázeňské aktivity.

Prostor bývalé tankové střelnice, který navazuje na severozápadním okraji zóny rovněž na příjezd ve směru od silnice I. třídy, a uvedená kapacitní parkoviště, jsou zčásti navrženy k polyfunkčnímu využití, a to zejména pro sporty náročné na velké souvislé plochy (paintball, jezdecké pólo, dostihy), případně i pro potřebu výstav a společenských akcí pod širým nebem apod. Ty mohou využít snadné dopravní napojení i vysoce atraktivní přírodní kulisu mohutně uvolněného lesostepního prostoru s panoramatickým rozhledem (vrcholy Bezdězů, Ralska, Ještědu atd.). Tato přírodní kulisa je přitažlivá zejména pro účastníky cestovního ruchu.

Studie doložila záměry trvalého využití nejzachovalejších budov dispozičními výkresy s využitím dokumentace archivované na Městském úřadě v Bělé pod Bezdězem. Koncepce zóny (v rozvrhu jednotlivých funkčně odlišných provozů) využila existující prostorovou skladbu bývalého vojenského areálu (provozně diferencované struktury pásu s výraznou vnitřní dopravní segregací rušných a klidových částí).

Limitujícím faktorem pro obnovu a výstavbu uvedených zón ve Vrchbělé je výstavba technické a dopravní infrastruktury.

Podkladové materiály:

- HÁNA, W. (1994): Územní plán velkého územního celku Ralsko. Ateliér Botič. Strategickorozvojová studie Ralska. 5 modelových variant. Fakulta architektury ČVUT, odbor regionalistiky VŠE, Praha 1996.
- Územní plán sídelního útvaru Osečná a Lázně Kundratice. SAUL s. r. o., Liberec.
- Územní plán sídelního útvaru Bělá pod Bezdězem. Ateliér Mladá Boleslav, Okresní úřad Mladá Boleslav.
- Územní plán sídelního útvaru Kuřivody.
- Územní plán sídelního útvaru Stráž pod Ralskem a Hamr na Jezeře.
- Urbanistické studie: Jabloneček, Hradčany nad Ploučnicí, Boreček, Ploužnice, Hvězdov I, Hvězdov II, Svěbořice, Náhlov, Bezděz. SAUL, s. r. o., Liberec.
- Urbanistické studie: obytné zóny Vrchbělá I, Vrchbělá II; rekreační, sportovní, lázeňské zóny Vrchbělá, obytné zóny Hradčany. SAUL, s. r. o., Liberec.

CONTRIBUTION OF PHYSICAL PLANNING AND REGIONAL POLITICS TO THE REVITALIZATION AND NEW USE OF THE RALSKO AREA

The former military training area Ralsko is again being used for non-military activities. Compared to the pre-military era, however, Ralsko is a different country now reflecting all the drawbacks of the past time: it includes landscapes devastated by uranium industry, mostly disused military buildings and just a handful of original settlements.

On the other hand – since Ralsko has been virtually inaccessible for anybody except military personell until not long ago – the nature quality is relatively high. Ralsko has diverse landscapes with a number of lakes, sandstone rocks, and wooded hills dominating the country. Inquisitive visitors can find little known castles here that have been until recently completely hidden.

Forests, meadows, and fields again teem with life as gasoline leaks from military vehicles have been stopped. Also the uranium ore is not mined any more and long-distance pollution has been significantly reduced.

There have been different tasks that must have been solved in order to bring new life to Ralsko. These include water decontamination, reduction of uranium mining as well as building of new gas- and electricity network. Technical infrastructure, however, requires a lot of money: new water pipes, water treatment plants, and transportation lines will have to be built. These investments are usually allocated to the existing towns on the margin of the former military area.

Most of the technical infrastructure has already been started and all lines will soon be expanded into the heart of the military area. The most dangerous hazards resulting from the former military use are now removed and the area is open for tourists. Facilities, however, are minimal except basic services in a few villages on the margin of Ralsko. As soon as technical infrastructure and transportation lines are complete, some areas would become suitable for permanent housing, leisure activities, sports, and recreation. This is anticipated especially on places where former settlements did originally exist.

Physical planning documents anticipate revitalization of permanent housing and also creation of job places. Most jobs would be generated in services, spa treatment, accommodation and sport activities.

In some areas where nature quality is high new activities will be restricted for the sake of nature protection. This is the case of Dokeské pískovce (Doksy sandstone area) or Jabloneček. Also water sources enjoy a considerable degree of protection and thus will much influence the location of future settlements.

Fig. 1 – Preview of compiled physical planning data and physical planning documentation about the former military training area at Ralsko. 1 – border of the former military training area at Ralsko; 2 – border of cadastral units; 3 – area plan; 4 – urban study of the settlement, 5 – urban study of the zone; 6 – area not dealt with.

Fig. 2 – Suggested reuse function of individual parts of the former military training area at Ralsko (prevailing function) 1 – permanent residence; 2 – civil amenities; 3 – recreation and sport; 4 – production and stores; 5 – agriculture; 6 – landscape revitalisation; 7 – spas; 8 – special interest use; 9 – longterm interests, gradual ending of uranium mining, airport.

Fig. 3 – Urbanisation areas. 1 – Preseved settlements, modernisation funds; 2 – considerable renewal of original settlement; 3 – unrenewed settlements with different aims.

(Pracoviště autorky: Okresní úřad Česká Lípa, Děčínská 389, 470 35 Česká Lípa.)

Do redakce došlo 6. 5. 1998

Lektorovali Václav Poštolka a Zbyněk Ryšlavý